

Mennyivel nagyobb 15, mint 5? mint 1? mint 3?

g) Tréfás feladatok. Egy istállóban 15 lábat látunk? Hány tehén volt az istállóban? (4, mert egy felemelte egyik lábát.)

h) Begyakorlás elvont számokkal.

III. Összefoglalás. Számoljunk írásban! (Más és más tanuló végzi a helyén hangosan, a többi magában csinálja. Szöveges feladatok.)

Hány ujj van három kézen?

Édesanyád olyan cseresznyét hozott, amelyen mind-egyik ágon 3—3 szem volt. Ha 5 csomó cseresznyét adott, hány szem cseresznyéd volt összesen?

Az iskolánk előtt 8 fa áll, a szemben lévő ház előtt pedig 15. Mennyivel van kevesebb fa iskolánk előtt, mint a szemben lévő háznál?

Egy fán 15 veréb ült. Jött azonban a vadász s rájuk lőtt. A lövésre 4 holtan bukott le a földre. Hány veréb maradt a fán? (Egy sem!)

15 nap hány hét és nap?

7 pár csirkéhez hány darab csirke kell, hogy 15 darab csirke legyen?

Beszéd- és értelemgyakorlat

MÁRCIUS 4. HETE.

II. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A buzaszem meséje.

Nevelési cél: Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma...

TANÍTÁS.

I. Előkészítés. a) Érdeklődés-keltés. Már napokkal tanításom előtt felhívtam a gyermekeket, hogy egy kis tányérba tegyenek vizet s abba egy kevés buzát, azután tegyék azt világos, meleg helyre s figyeljék meg, mi történik. Tanításunk tehát a megfigyelték számonkérésével s azok közös megbeszélésével kezdődik. Ezzel eléggé felkeltettük az érdeklődést tárgyunk iránt, most hát rátérünk a továbbiakra.

b) Áthajlás. Tudjátok-e, gyermekek, hogy a buzamag is tud beszélni, akárcsak ti, vagy én?! Persze ti most ezt nehezen tudjátok elhinni, pedig úgy van, ahogy mondom. Csak természetesen nem a mi nyelvünkön, hanem? Nekünk kell megtanulni az ő nyelvén! Miből lett ez a kis buzánövényke? Egyetlen magból, ugyebár? Hogy lett a buzából, abból az egy magból ekkora, nálánál sokkal nagyobb növényke? Nem csodálatos dolog ez, gyermekek?

Hiszen mi is növények, emberek, de mégsem ekkorát! Lám csak, ez a pöftömnyi kis buzamag egyszer csak kinyujtózódik s nő, nő a világba, mintha meg sem akarna állni az Égig! De mondjátok csak, gyermekek, ami nőni tud, az tárgy vagy élőlény? Akkor tehát a buza is él?! Mondjátok még az emberen kívül más élőlényeket! (A fák, növények, állatok.) Hát ez a kődarab nem él? Tud-e nőni? Eszik-e? Nem, bizony. Ez a kő tehát micsoda? (Tárgy.) A buza ellenben mi? Megállapodunk tehát abban, hogy a buzaszem él! Kérdezzük meg tehát ettől a kis buzaszemtől, mit csinált, hogy ekkorát növekedett egy-két nap alatt? Hát ha mi is ellessük tőle a titkát, s akkor ti is egykettőre hatalmas szál emberek lesztek! Jó lesz?

c) Célkitűzés. Hallgassuk meg tehát a buzaszem meséjét.

II. Tárgyalás. a) Mikor a buzaszem alszik. Mit csinál édesanyád este, mikor le akarsz feküdni? (Megveti az ágyat.) Miért veti meg? (Hogy kényelmesen alhassunk.) Miért ágyban alszunk? Miért nem a földön, padon vagy székeken? (Mert az ágyban puha szalma, ruganyos sodrony, stb., párna, takaró van.) Láttátok-e már, gyermekek, hová kerül a buzamag ősszel? (Elvetik.) Hová vetik? (A földbe.) Tudjátok-e, gyermekek, hogy a buzamagnak a föld az ágya. De még milyen pompás, meleg ágya! Nem cserélne, azt hiszem, egyikőtökkel sem! Dehát ki veti meg a buza ágyát? (A földmivelő.) Hogyan? (Megszántja a földet s abba veti a buzát.) Miért szántja meg a földet a gazda? Szeretnétek ti kemény fekhelyen aludni? Hát, gyermekek, a buza is éppen olyan, mint ti, ő sem szereti a kényelmetlen ágyat. Meg aztán ti estétől reggelig alusztok, ő ellenben egész télen át! Egyfolytában! Hogyan veti meg a buza ágyát a földmivelő? (Felszántja a földet.) Ki látta már a szántást? Hogyan történik az? Mivel szántanak? Mi huzza az ekét? Mit csinál az eke vasa a földdel? (Felhasítja, megfordítja.) Akárcsak édesanyátok a ti ágyatok párnáját. Bizony, nem tudom ki tanulta el a másiktól, de az eke is puha ágyat csinál az álmos kis buzamagnak. Mikor aztán beáll az ősz, egyre hidegebb lesz az időjárás, a sok kis buzaszem szépen elalszik ott, a földben, a jó Isten pedig meleg hótakarót terít rájuk, aztán alszanak, mint a bunda!

b) Miről álmodik a buzaszem? Mikor elérkezik a december, beköszönt Télapó is. Előtte hideg szelek csinálják az utat. Elölük elszöknek a kis madarak is az erdők-ből, kertekből, alig marad itt néhány közülük, azok is ott dideregnek az ágakon, szegények. Egyszer aztán egy reggel csak arra ébredünk, hogy fehér a táj. Ti örültök ennek s előkeresitek a tavalyi szánkót, korcsolyát, édesanyátok

felöltöztet jó meleg ruhákba s neki a tónak, töltésnek: élitek világtokat! Ha pedig fáztok, hazajöttök a jó meleg szobába, ahol édesanyátok már vár reátok a jó meleg uzsonnával. Bezzeg nem örülnek a télnek a kis madarak. Még az a szerencsájuk, ha akad valami jólelkű gyermek, aki morzsát, kendermagot vagy egy kis faggyut tesz ki nekik néha-néha az eresz alá. És mi történik a buzamaggal ebben a zimankós hideg időben, ott a föld alatt? A buzamag bizony nem gondolkozik semmin, mert alszik. Hanem azért nem merném biztosan állítani, hogy nem álmodik is. Az egyik talán éppen azt álmodja, hogy ő már nagy-nagy buzató, amelyen roskadásig van a gazdag buza-kalász. Mert bizony a jó buzaszem nem fázik ott, a hó-takaró alatt. Milyen gondját viseli a Jó Isten minden fűszálnak! Azért teríti a földre a havat, hogy megvédje a hideg ellen a magvakat. Ezért alszik olyan jóízűt odakint a határban az elvetett buza. Hej, ha egyszer megleshetnénk, mit álmodnak ilyenkor a magvak? Mit gondoltok, mi lehet az álmuk? Ti mit szoktatok télen álmodni? (Megbeszélés.)

c) A buzamag felébred. Jó régen szundikál már a kis huzaszem. Egyszer csak nagy változás, sürgés-forgás halatszik fentről. Élénkebb lesz a határ, szorgos készülődés ébreszti föl a földben megbuvó magvakat és állatokat is. Felébred a buzaszem is, egyet-kettőt nagyot ásít, aztán kinyújtózkodik. Kidugja a föld fölé kis karocskáit, lefelé a lábacskáit: hopp: máris gyökereket ereszt, már hajtása van a kis buzaszemnek! Ezzel a kis hajtással megnézi, mi ujság van a nagyvilágban? Mi történt azóta, amióta alszik? Nagy örömmel látja, hogy eltűnt már a hó a földdekről. A gyermekeket is észreveszi, amint kint játszanak a márciusi réten, tehát hideg nincsen már! Most hallgatózik: Mi az az ének, amit a gyermekek énekelnek?

*Süss ki, süss ki,
Süss ki napocska,
Isten tányérkája!
Hozd el a meleget,
Vidd el a hideget!
Nyisd ki Isten kis kapudat,
Hadd lássam meg szép napodat.
Süss fel nap, fényes nap,
Kertek alatt a ludaim megfagynak!*

Aztán tovább énekelnek s a kis buzaszem hallgatja ezt is:

*Gyere tavasz, várva várlak,
Hozz zöld ruhát fünek, fának.
Himes köntöst adj a rétre,
A méhecske megáld érte.*

Egyszer csak felragyog a mosolygó nap képe is. Hogy megváltozik azonnal a határ! Télapó felkapja rongyos palástját, s fut, fut, ahogy csak lábai bírják. Bezzeg hosszú palástját minden ág, minden bokor megszaggatja, úgy menekül a napsugarak nyilaitól. Erre aztán felébrednek a kis pillangók is s a dalos madarak ébresztgetik a virágokat: Ébredjetek! Ébredjetek, megjött már a szép kelet! Mit mondanak a madarak? Látnátok csak, micsoda zene-bona, lázas készülődés támad erre odabent a földben. Készülődnek a kis virágocskák, mindegyik a legszebb ruháját kapja magára, mintha bálba készülődne valamenyny! Csinosítják, szépitik magukat és alig várják, hogy kidughassák végre buksi kis fejüket a föld alól. De nini! Ott éppen egy buzavirág ölti magára gyönyörű kék ruháját, emitt meg a pipacs piroslik a boldog izgalomtól. Mind siet, mind első és a legszebb akar lenni ezen a tavaszon!

A kis buzamag csak nézi mindezt, ő már jóval előbb felébredt s körültekintett a világban. Most aztán vége ám a pihenésnek, hiszen eleget aludt egész télen át. Bizony, gyermekek, kora reggeltől késő estig dolgozik a kis buzanövény. Mert most már nemcsak magvacska, hanem növény, amelynek gyökerei, szára és levelei is vannak ám, olyan, mint akármelyik más, komoly nagy növények! De büszke is rá a kis buzanövényke! Bátorítja, biztatja is őket egyre: dolgozz gyökerem, dolgozzál, keress, kutass ott a földben jó táplálékot, jóízű vizet, mert nagyon éhes vagyok, sokat kell dolgoznom. A kis levélkének pedig ezt mondja: rajta! rajta! kis levélkéim, mennél több napsugarat gyűjtsetek, azzal süssétek, főzzétek meg gyorsan az ételt, amit a gyökerek szívtak fel nektek a földből. De van is a buzanövényben olyan lázas munka, mint akár egy gyárban. Az egyik növénysejtecske építi az újabb leveleket, a másik emeli a szárat, a harmadik gyarapítja a gyökereket, a negyedik már a kalászt készíti elő kis virágok alakjában és így tovább, mindenkinek van éppen elég dolga, amit okvetlenül el kell végeznie! És el is végzik munkájukat. Nézzétek csak a kis gyökerek, hogy ügyeskednek! Felkutatják a földben lévő táplálékot, átadják másoknak, akik azután ezt a levelekben lévő kis konyhákba szállítják. Ott már várják a küldeményt a gyorskezü szakácsok s olyan ebédet, vacsorát készítenek belőle, hogy mindenki megnyalja utána a száját. Így készül el lassanként az a sok gyökér, a nagy szár, rajta a levelekkel és a kalászokkal, amelyek néhány hónap múlva csak úgy roskadoznak a rengeteg új buzamagvacskától! Sürgésforgás mindenfelé... és a buzanövényke egyre nő, egyre terebélyesedik. Nini! Már egész bokor lett! Most aztán új munkába fognak a kis munkások. Most készítik elő a

kis virágocskákat! De milyen gonddal, milyen szeretettel készítik el őket. Mindegyiknek megvarrják szép ruháját, még meg is festik színesre azokat a kis virágruhákat, hogy szebbek legyenek. Láttátok-e már, gyermekek, a kis buzánövényke virágát? Milyen színű? (Halvány sárga.) És hogy vigyáz a buzánövény ezekre a kis virágokra! Ezekből lesznek az új buzaszemek, a buzánövény gyermekei. Ezekből lesz jövőre az új buzánövény. Már pedig a jó buzamama éppugy szereti ám az ő kis gyermekeit, mint benneteket az édesanyátok! El is látja őket minden jóval, szép és jó ruhával, még a tarisznyájukat is megtömi nekik, csak-hogy szükségét ne lássanak. Mikor aztán utra indulnának, akkor...

d) Egy szép júniusi napon, úgy Péter-Pál körül jókedvű emberek jelennek meg a buzatábla szélén. Mielőtt munkához fognának, hálát adnak a jó Istennek, hogy jó termést adott, aztán hozzálátnak a learatják a buzát. Megkezdődik az aratás. Megvillan a fényes acél kasza itt is, ott is, dül az érett buza egyre-másra, halomba. Az idősebb buzánövények megkönnyezik fiatalabb társaikat, de az ő könnyeiket is libegő köddé finomítja a kivillanó nap első csókja. Ezt a libegő ködöt langyos szellő kapja szárnyára s viszi, röpíti föl a kék ég magasságába. Száll vele föl a jó Istenhez, akinek kezéből árad az élet, az áldás. Mert Őt illeti itt minden dicséret és dicsőség. Az Ő láthatatlan keze igazgatta a kis buzaszál növekedését attól a perctől kezdve, hogy kizöldült a mag a föld meleg szívéen és az Ő szeme viselt rá gondot egészen addig, míg az acélos buzaszemeket csűrbe nem takarítja a szorgalmas gazda. A buzaföld az az asztal, amit a jó Isten terít meg arany-sárga kenyérrel évről-évre. Azért is olyan nagy és szent munkája az aratás a magyar embernek. Mert a buza az Isten áldása. És Hozzá száll a könyörgés, mikor emelkednek a buzakévék és keresztek. S a kis buzaszálak ott fekszenek egymáson holtan, a levágott rendben, kévékben, keresztekben, asztagokban, mint az Isten áldása. Az Isten adta a szorgalmas embernek ezt az áldást. Láttátok-e már aratást? Mikor kezdik? Mit készítettek először? (Köteleket.) Miből készítették a köteleket? (Buzaszárból.) Mire használták a köteleket? (Vele kötik össze a kévéket.) Mit raknak a kévékből? (Kereszteket.) Mit csinálnak a megszáradt keresztekkel? (Asztagokba hordják.) Mit csinálnak az asztagba rakott buzával? (Kicsépelik.) Ki látott már cséplést? Mivel végzik ezt a mi vidékünkön? (Géppel, de van még olyan gazda is, aki kevés gabonáját lóval nyomtatja ki.)

Mikor azután zsákokban van az Isten áldása, akkor mit csinál a gazda? Elküldi a malomba. Mit csinálnak a buzával ott? (Megörölik.) Mi lesz belőle? (Liszt.) Mit csinál

édesanyátok a lisztel? (Kenyeret, kalácsot, tésztát süt belőle.)

III. Összefoglalás. Összefoglaló kérdések alapján: Mikor a buzaszem alszik. Miről álmodik a buzaszem? A buzaszag felébred. Az aratás és cséplés. A malomban. A kenyérsütés. Mit kérünk a jó Istentől mindennapi imánkban? (Mindennapi kenyérünket add meg nekünk ma...)

Alkalmazás. Rajzoljuk le színes ceruzával a buzaszem életét. (Mag, csira, a fejlődő buzanövény, a megérett buza, kéve, kereszt, asztag, búzaszák, malom, kenyér.)

Beszéd- és értelemgyakorlat

MÁRCIUS 2. HETE.

III. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A nemzeti zászló.

Nevelési cél: A zászló tiszteletének tudatosítása.

Előkészület. A magyar nemzetben mintha nem volna még kellően kifejlődve a zászló-kultusz. Legalább azt látjuk mindenfelé, hogy nagy nemzeti ünnepeinken különösen a külvárosban, faluhelyen pedig a mellékutcákban alig látunk nemzeti lobogót a házakon. Mi ennek az oka? Sokféle kérdésre kellene itt feleletet adni, nem térhetünk most ki ezekre, csak annyit kell megállapítanunk, hogy ezen már az elemi iskolában segíteni kell. Plántáljuk bele már a kis gyermek lelkébe, hogy a nemzeti zászló szent jelképe hazánknak, ahol a zászló van, ott jelen van az egész nemzet: a zászló legszentebb nemzeti jelvényünk, amelyet tisztelni kell. Eszembe jut, hogy néhány hónappal ezelőtt milyen nagy lázban volt az ország. Minden város és község elküldte a maga zászló-ajándékát a visszacsatolt Felvidékre. Gyűjtések indultak meg azon céllal, hogy az öszszegyűlt adományokon nemzeti lobogót vegyenek egyes egyesületek, iskolák s azt eljuttassák a felszabadult magyarság számára. Kiindulásnak ezt használok fel, s gondolom, ezzel elég élményt nyújtok a gyermekeknek ahhoz, hogy sikerüljön a zászlóról való tanításom.

A harmadik osztályu gyermekeknek még nehéz megmagyarázni a zászló színeinek jelentőségét, de azt is, miért szent jelképünk a nemzeti lobogó. Éppen ezért segítségül hívom e célból a költőt, mondja el, mit jelentenek a zászló színei; a zászló jelentőségének megelevenítéséhez pedig segítségül hívom a történelmet, állítsa tanulóim elé a zászlót, mint a legszentebb nemzeti jelképet, amelyért életüket áldozták fel őseink. De rámutatok itt arra is, mit jelentett a magyar zászló a Felvidék magyarságának husz évig, az elnyomatás szomorú husz éve alatt.